

Helse- Og Omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
24/4320

Vår ref.:
24/27762/24/249807/OLFU

Dato:
17.12.2024

Svar på høring om endringer i helsetilsynsloven mv. og opphevelse av lov om statens undersøkelseskommisjon - ny meldeordning (Oppfølging av Varselutvalgets rapport)

Bærum kommune viser til forslaget fra Helse- og omsorgsdepartementet om endringer i helsetilsynsloven mv. og opphevelse av UKOM-loven med høringsfrist 20. januar 2025.

Vedlagt følger Bærum kommunes administrative høringsuttalelse til forslagene:

1. Bærum kommune stiller spørsmål ved at meldeordningen ikke skal være sanksjonsfri

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) oppgir at regjeringen har besluttet ikke å følge opp Varselutvalgets forslag om å lovregulere sanksjonsfrihet for helsepersonell som melder om alvorlige hendelser (s. 52 i høringsnotatet). Det vil derfor være en mulighet for at meldinger og rapporter fra virksomheter i ny ordning vil kunne føre til at det innledes tilsynssak mot både virksomhet og helsepersonell. Samtidig understreker departementet at hensikten med en ny meldeordning vil være å styrke pasient- og brukersikkerhet samt kvalitet i helse- og omsorgstjenestene og at det kun i et fåtall av sakene som har blitt varslet, har blitt tatt tilsynsmessige skritt mot enkeltpersoner. Departementet mener derfor den nye meldeordningen i praksis vil være sanksjonsfri (s. 53 i høringsnotatet).

Bærum kommune vil stille spørsmål ved dette: For at enkelt helsepersonell i virksomheter skal melde, er det avgjørende at man kan være trygg på at meldingen ikke vil medføre at melder vil kunne få en tilsynsmessig reaksjon. Risiko for en slik reaksjon, vil gjøre at terskelen for å melde vil heves. Det er derfor viktig at det ikke er noen tvil om at melder ikke risikerer å få en reaksjon mot seg ved å melde for å prøve å få til at alvorlige hendelser som bør meldes, blir meldt. Det at kun et fåtall varsler har medført tilsynsmessige reaksjoner og at formålet med meldeordningen skal være kvalitet, pasient- og brukersikkerhet, er ikke tilstrekkelig til å trygge potensielle meldere om at en melding, ikke vil medføre en tilsynsmessig reaksjon. En meldeordning bør være sanksjonsfri.

2. Bærum kommune støtter forslag om endring av formålet i helsetilsynsloven, jf. forslag til endring i helsetilsynsloven § 1

Bærum kommune mener det sentrale ved det statlige tilsynet med helse- og omsorgstjenesten er å styrke pasient- og brukersikkerheten samt kvaliteten i disse

Postadresse:
Postboks 700
1304 SANDVIKA
E-post: post@baerum.kommune.no

Besøksadresse:
Rådhusstorget 4

Org. nr: 974553279
Bank:
Telefon:
Faks:

KLART SPRÅK?
Hjelp oss å bli bedre:
klartsprak@baerum.kommune.no

tjenestene. Bærum kommune jobber aktivt for dette, og har bl.a. etablert overordnet kvalitetsutvalg og har rådgivere som jobber med internkontroll og kvalitet i tjenestene. Bærum kommune mener derfor at det sentrale for tilsynsmyndighetene bør være å understøtte kommunens arbeid på dette området, og støtter derfor forslaget om å endre formålsbestemmelsen i loven til å styrke pasient- og bruker-sikkerheten samt kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten gjennom tilsyn, undersøkelser av alvorlige hendelser og andre tiltak som støtter opp om helse- og omsorgstjenestens arbeid med læring og forbedring. Det å understøtte virksomhetenes arbeid med pasientsikkerhet og kvalitet, bør være blant de viktigste oppgavene for tilsynsmyndigheten.

3. Bærum kommune støtter at Statsforvalteren får ansvar for å veilede og støtte opp om virksomhetenes styringssystem og systematiske arbeid med å forebygge, avdekke, avverge og lære av alvorlig hendelser, jf. forslag til endring helsetilsynsloven § 4, fjerde ledd

I Bærum kommune har man over tid jobbet aktivt med pasientsikkerhet, og har egne ansatte som jobber med dette daglig. I mange kommuner, har man imidlertid ikke egne ansatte som kan gjøre dette arbeidet. Kompetansen på området kan også være forskjellig blant kommunene. Bærum kommune mener derfor det er viktig at Statsforvalteren får en klar rolle for å veilede og støtte opp om virksomhetens arbeid på dette området slik det er foreslått.

4. Bærum kommune stiller spørsmål ved om Statsforvalteren har tilstrekkelig ressurser til å veilede og følge opp meldinger om alvorlige hendelser slik intendert, jf. forslag til endring helsetilsynsloven § 4, fjerde ledd

Slik situasjonen er i dag, opplever Bærum, og andre kommuner, at det kan være vanskelig å få kontakt med Statsforvalteren og få veiledning og støtte fra Statsforvalteren når man tar kontakt. Gitt forslaget om at alle meldinger skal sendes til Statsforvalteren, og antall varsler har økt betydelig siden ordningen ble etablert, legges det til grunn at Statsforvalteren vil få mange meldinger – særlig der Statsforvalteren dekker stor befolkning med mange helseinstitusjoner. Mange av statsforvalterne rapporterer allerede i dag at de har en stor arbeidsbyrde. Det vises også til at den oppbygningen av kompetanse som har skjedd på stedlige tilsyn, har skjedd i UKOM og Helsetilsynet, og i mindre grad hos statsforvalterne. På denne bakgrunn stilles det spørsmål ved om statsforvalterne kan ivareta den funksjonen de er foreslått tillagt gjennom loven for både å motta, vurdere og evt. veilede og følge opp meldingene slik intendert.

5. Bærum kommune støtter forslag om meldefrist inntil 5 dager, jf. forslag til endring i helsetilsynsloven § 6, annet ledd

Det å melde raskt etter en alvorlig hendelse, kan være vanskelig å få til i praksis da det kan være mange forhold som er uavklarte og som bør avklares før man sender melding: Det vises til at «alvorlig hendelse» er definert som «*dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at pasient eller bruker skader en annen*». Definisjonen krever m.a.o. en vurdering av en rekke forhold slik som om det er en «svært alvorlig skade», og hvorvidt den skyldes tjenesteytelsen. Alvorlig hendelser kan skje hele døgnet, og kompetansen når det gjelder vurdering av disse forholdene, kan variere blant virksomhetene, hvem som er på vakt da hendelsen skjer osv. Det er derfor viktig at virksomhetene gis noe tid til å vurdere hendelsen. Siden tilsynsmyndigheten ikke lenger må vurdere å gjennomføre stedlige tilsyn i forbindelse med meldingene, vil det ikke lenger haste så mye med å melde som tidligere heller. Samlet gjør dette at Bærum kommune mener det er riktig av lovgiver å endre meldefrist til «snarest mulig og seneste innen fem virkedager».

6. Bærum kommune støtter alternativ 1 «uventet utfra påregnelig risiko» fremfor alternativ 2 «kunne vært unngått», jf. forslag til endring helsetilsynsloven § 6, annet ledd

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) ber om tilbakemelding fra høringsinstansene om man ønsker alternativ 1: «**Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet utfra påregnelig risiko**», eller alternativ 2: «**Meldeplikten gjelder dersom hendelsen kunne vært unngått**». Frem til nå har en alvorlig hendelse vært varslingspliktig dersom utfallet har vært uventet utfra påregnelig risiko. Det krever gjerne kompetanse for å vurdere om en hendelse er uventet utfra påregnelig risiko: Man må vite noe om hvor stor risiko det er for at det inntreffer hendelser i forbindelse med et inngrep, en behandling, mangel på behandling e.l. Dette gjør at det kan være vanskelig for en virksomhet å vurdere om en hendelse er meldepliktig eller ikke. Samtidig er det slik at dette begrepet er forholdsvis kjent blant mange som jobber i helsetjenesten; kanskje særlig på mange kirurgiske avdelinger. Det gjør at det kan være lettere for virksomhetene å vurdere hvilke hendelser som meldepliktige og hvilke som ikke er det. Videre er det mange hendelser som kunne vært unngått, og det gjør at mange flere hendelser vil kunne bli vurdert som meldepliktig hvis dette kriteriet skal legges til grunn. Samlet gjør dette at Bærum kommune støtter at man fortsetter å benytte kriteriet om at «hendelsen er uventet utfra påregnelig risiko» (alternativ 1).

8. Bærum kommune stiller spørsmål ved hvorvidt kommunene skal få en lovpålagt plikt til å utarbeide en rapport ved meldte hendelser, jf. forslag endring helsetilsynsloven § 6, tredje ledd

Departementet foreslår at alle virksomheter, herunder alle kommuner, får en plikt til å melde alvorlige hendelser samt en plikt til å oversende en rapport til Statsforvalteren innen 3 måneder etter at meldingen er sendt. Denne rapporten skal bl.a. inneholde en gjennomgang av hendelsen og mulige årsaker, hvilke tiltak virksomheten vil sette i verk for at liknende hendelser ikke skal skje igjen, og hvordan pasienten, brukeren, nærmeste pårørende og involvert helsepersonell er fulgt opp.

Bærum kommune mener at det ikke er hensiktsmessig eller riktig å gjennom lov fastsette et krav til at virksomhetene skal utarbeide en slik rapport med dette innhold i alle hendelser som meldes. Dette bør kunne vurderes av kommunene selv: I de tilfeller der kommunene mener det er et hensiktsmessig virkemiddel å utarbeide en slik rapport, kan kommunen gjøre dette. Det vil nødvendig være aktuelt i alle tilfeller som meldes. Det vises til at kommunehelsetjenesten fra 1. juli 2019 meldte 873 varsler til Helsetilsynet. Hvis det skal utarbeides rapporter i alle disse hendelsene, vil det måtte medføre en vesentlig økning i antall rapporter som kommunene skal utarbeide. Det vil også medføre at Statsforvalteren vil få oversendt en rekke rapporter som de må vurdere, og det vil også utgjøre en oppgaveøkning for dem. Det er derfor vanskelig å se at denne oppgaveøkningen vil være i samsvar med det departementet oppgir om at «*Departementet vurderer at de foreslåtte endringene kan gjennomføres innenfor eksisterende budsjettammer*».

9. Bærum kommune støtter ikke at både Statsforvalteren og Helsetilsynet skal kunne gi pålegg til retting, jf. forslag til endring i helsetilsynsloven § 8, første ledd

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at både statsforvalter og Helsetilsynet skal kunne gi pålegg om retting dersom virksomhet innenfor helse- og omsorgstjenesten drives på en måte som kan ha skadelige følger for pasienter, brukere eller andre, eller på annen måte er uforsvarlig, med en frist for retting.

På den ene side kan det i svært sjeldne tilfeller være nødvendig at en statlig myndighet kan gi pålegg om retting slik Helsetilsynet har i dag. Erfaring over tid, viser imidlertid at det er svært sjelden at Helsetilsynet har benyttet denne muligheten. Behovet for å utvide denne myndigheten til også å inkludere Statsforvalteren, vurderes derfor som svært liten. Videre vil det være lite hensiktsmessig at et så inngripende virkemiddel gis til flere statlige myndigheter enn en. Det vises til at dette kan åpne opp for en ulik praksis ved at flere myndigheter skal kunne bruke denne myndigheten: En statsforvalter kan mene at terskelen for å gi et pålegg er til stede mens en annen vil

kunne mene at terskelen ikke er til stede. Slik lovteksten er utformet er den meget vid, og åpner opp for at dette virkemidlet skal kunne benyttes i en rekke situasjoner. Dette åpner opp for uensartet praksis for når myndigheten skal anvendes. Bærum kommune mener derfor at pålegg om retting primært bør beholdes på et nivå i staten, og at dette kun være Helsetilsynet slik det er i dag.

10. Bærum kommune støtter at kun Helsetilsynet skal kunne gi pålegg om stengning av virksomheter og tvangsmulkt, jf. forslag helsetilsynsloven § 8, første ledd og § 9

Departementet foreslår at det fortsatt kun skal være Helsetilsynet som skal kunne gi pålegg om stengning i tilfeller der det er fare for liv og helse dersom pålegg om retting ikke etterkommes innen fristen (jf. s. 92). Tilsvarende foreslås det at det kun er Helsetilsynet som skal kunne gi tvangsmulkt og at Statsforvalteren da skal oversende saken til Helsetilsynet for vurdering. Bærum kommune støtter dette og mener at et så inngripende tiltak, som brukes så sjelden, tilsier at myndigheten bør ligge samlet hos et sentralt organ, slik departementet også oppgir

11. Bærum kommune støtter at pasient, bruker og pårørende som utsettes for svært alvorlige hendelser skal gis tilbud om møte med helse- og omsorgstjenesten, jf. lovforslag pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2, sjette ledd

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at pasient, bruker og pårørende som utsettes for «svært alvorlig hendelse» skal gis tilbud om møte med helse og omsorgstjenesten «*snarest mulig, og senest 10 dager etter hendelsen*» slik loven er i dag. Varselutvalget foreslo at fristen ble endret til senest 5 dager. Bærum kommune mener en innsnevring av 5 dagers frist, vil kunne gjøre det enda vanskeligere å overholde fristen: Det er gjerne mange forhold som må avklares i forbindelse med en «svært alvorlig hendelse» (f.eks. hva som har skjedd, hvordan, og hvem som var involvert). Videre vil man måtte invitere relevante parter til møte og finne frem til et tidspunkt som passer. Denne prosessen vil derfor gjerne ta litt tid, og det vurderes derfor positivt at man opprettholder kravet om «*snarest mulig, og senest innen 10 dager etter hendelsen*».

Departementet foreslår videre å lovfeste at formålet med slike møter, er å utveksle informasjon knyttet til hendelsen og avklare hvilket behov pasient/bruker (evt. nærmeste pårørende ved dødsfall) har for videre oppfølging. Det vurderes hensiktsmessig at det presiseres i lov hva som skal være formål for slike møter, og støttes at det vil være å utveksle informasjon om hendelsen. Slik informasjonsutveksling kan ofte være viktig for å opplyse saken om hvordan den har vært opplevd av de ulike partene som har vært involvert, hva som har skjedd og hvorfor og dette kan være en viktig del av bearbeidelsen av hendelsen for alle som har vært involvert. På den annen side, er det uklart hvorvidt det er hensiktsmessig å lovfeste at virksomhetene skal avklare hvilket behov pasient/bruker/pårørende har for videre oppfølging. Det vises til at det vanligvis vil være fastlege eller helsetjenesten i øvrig som skal følge opp de som har vært involvert i en hendelse og ikke virksomheten. Det er uklart hvordan departementet ser for seg at den enkelte virksomhet skal kunne ivareta dette ansvaret på en god måte: Skal f.eks. kommunen henvise involverte videre til psykisk helsetjeneste, prest eller sosionom? Hvilket ansvar skal virksomhetene ha for dette? Videre vurderes det ikke sannsynlig at alle som har vært involvert i en svært alvorlig hendelse, vil foretrekke at virksomheten avklarer deres behov; langt mindre å bli fulgt opp av virksomheten ved å bli henvist videre. Det stilles derfor spørsmål ved hvorvidt det er hensiktsmessig å lovfeste et krav til at virksomhetene skal avklare hvilket behov pasient/bruker/pårørende har for videre oppfølging.

12. Bærum kommune støtter at pasient/bruker beholder rett til å melde og til å anmode om tilsyn, jf. forslag pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4

Departementet foreslår at pasienter og brukere får rett til å be om oppfølging hvis de mener de er utsatt for lovbrudd eller ved dødsfall eller svært alvorlig hendelse på pasient/bruker. Tilsvarende vil gjelde for nærmeste pårørende til avdød pasient/bruker. Rett til å anmode om oppfølging, vil innebære rett både til å melde og til å anmode om tilsyn.

Bærum kommune mener det er viktig at pasient, bruker og pårørende beholder sin rett til melde og til å anmode om tilsyn fra statsforvalter da det både er viktig og riktig at de beholder denne retten. Pasient, bruker og pårørende er de nærmeste til å ha kjennskap til den alvorlige hendelsen som har inntruffet, og det er derfor viktig at de også kan melde alvorlige hendelser for å få slike hendelser tilstrekkelig opplyst om hva som har skjedd. Videre vil det være i strid med god skikk hvis de som blir utsatt for en alvorlig hendelse ikke selv kan melde den eller be om en vurdering av det som har skjedd av tilsynsmyndigheten.

Med hilsen

Marita Kolstrøm
kommunalsjef helse

Ole Kristian Haug Furulund
kommuneoverlege

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ikke signatur

Kopi til:
Grete Syrdal
Guro Hauge Nord